

پیشگفتار مترجم

قصه‌گویی، فن زیبای ارتباط

قصه‌گویی و قصه‌خوانی، جایگاه بسیار مهمی در برنامه‌ی زبان‌آموزی و هنرهای زبانی کودکان در سالهای اولیه‌ی کودکی و کلاسهای پیش‌دبستانی دارد. قصه‌گویی یکی از شیوه‌های مؤثر برای مواجهه کردن کودکان با کلام و گفته‌های نغز، پرمعنی و متنوع است. در حقیقت، این فرایند رشد مؤثر در افزایش واژگان، ارتباط کلامی و سخن‌گویی آنان را پایه‌گذاری می‌کند. کودکان از شنیدن قصه و داستان بسیار لذت می‌برند، از این راه کلمات بسیاری یاد می‌گیرند، معانی زیادی را کشف می‌کنند، به درک بهتری از پدیده‌ها و اشیاء نایل می‌شوند و افکار و تخیلات خود را تقویت می‌کنند. آنچه مسلم است، این است که انتخاب نوشته‌های مناسب و قصه‌های ارزشمند، به اندازه‌ی نحوه‌ی انتقال آن به کودکان، بسیار اهمیت دارد. گفتنی است قصه‌ها و داستانهای خوب کودکان خردسال را جذب می‌کنند، و به همین دلیل، انتخاب ادبیات و انتقال ماهرانه‌ی آن می‌تواند علاقه‌های رشدی آنها را برانگیزد و نیازهای ذهنی آنان را برآورده کند. بسیاری از مطالبی که جنبه‌ی وانمودسازی دارند و کودکان را به مکانهای جدید، دنیای حیوانات، سرزمینهای دور و ناآشنا و دنیای عجایب و حتی غیرواقعی می‌برند، در گروههای سنی پیش از دبستان محبوبیت زیادی دارند. قصه‌گویی و قصه‌خوانی از مهارتهای کیفی است. برخی عقیده دارند که هیچ فرمول ویژه و استانداردی برای اطمینان از موفقیت این دو شیوه، یعنی خواندن و گفتن یک قصه، وجود ندارد. شیوه‌ی قصه‌خوانی یک فرد ممکن است در گروهی از کودکان خردسال معجزه‌گرانه تلقی شود، درحالی که اگر همان شیوه را فرد دیگری به کار گیرد، ممکن است برای کودکان بی‌نهایت شکننده و مأیوس‌کننده باشد. در گذشته، بزرگ‌ترها، پدربزرگها و مادربزرگها، قصه‌ها و داستانهایی را که از فرهنگ و بافت اجتماعی، خانوادگی و از زیباییها

و حتی زشتیهای پیرامون برگرفته می‌شد، هنگام فراغت از کار روزانه، به ویژه هنگام خواب ظهر و شب، به زبان بومی و محلی برای کودکان نقل می‌کردند. این قصه‌ها و داستانها گاه چنان جذاب بودند که می‌توانستند دنیایی از دانستیها، فراز و فرودها، نکته‌های پرمغز و حکیمانه برای کودکان به ارمغان بیاورند، چنان که شیرینی آنها تا بزرگسالی در ذهن و جان کودکان نقش بندد و درسی برای زندگی‌شان باشد. شیوه ارتباط در قصه‌گویی و داستان‌خوانی آنان، که فراز و فرودها، مکثهای بجا و گذرهای سریع و به موقع و تکیه‌های بامعنی داشت، کودکان را به شنیدن ترغیب می‌کرد. فرد بزرگ‌تر با زیبایی تمام، کودکان را به حیرت و تعجب وامی‌داشت، به پرسش و دانایی تشویق می‌کرد و بسیاری اوقات، نتیجه را به او و او می‌گذاشت تا به میل خود طعم پایان آن را بچشد.

واقعیت این است که گفتن و چگونه گفتن در این کار اهمیت بسزایی دارد. فن قصه‌گویی می‌تواند به کلمات جان دهد و اشیای بی‌جان را به تحرک وادارد و حتی آنها را چندبعدی جلوه دهد. می‌تواند شنونده و به ویژه کودک را چنان به دنیای گوینده هدایت کند که گویی کودک به همراه او به سفر می‌رود، از کوهها صعود می‌کند و به دره‌ها پرت می‌شود، سرد و گرم می‌شود، می‌خندد و می‌گرید، و صد البته، یاد می‌گیرد و تجربه می‌اندوزد.

این چه حکایتی است؟ چه رویه‌ای را برای انتقال باید در پیش گرفت؟ قصه‌گوی موفق چه کسی است، چه می‌کند و چه ویژگیهایی را در انتقال گفته‌ها رعایت می‌کند؟ البته دستورالعملهای پذیرفته‌شده‌ای وجود دارند که در طراحی قصه‌گویی و داستان‌خوانی مؤثرند. وضعیت فیزیکی، صدای قصه‌گو، تغییرات صدا، تغییرات حالات چهره، ژستهای حرکتی بدن، و به ویژه دستها و چشمها، روش نگاه کردن و برگرفتن نگاه، همه، از فنون و رمزهای موفقیت در این زمینه است و صد البته گفتنی بسیار است.

این مقدمه را برای معرفی کتاب قصه‌گویی در کلاس درس که خانم مینا سلیمی آن را ترجمه کرده است، بهانه قرار دادم تا در سخنی کوتاه اهمیت درنگریستن به این مقوله و شیوه ارتباط و کار با کودکان را یادآور شوم.

آلیسون دیویس، نویسنده کتاب، به خوبی توانسته است با بهره‌گیری از علم و تجربه‌های عملی خود، رویه تازه‌ای را در این کتاب مطرح کند که می‌توان آن را ویژگی منحصر به فرد آن دانست، به عبارت بهتر، ایشان علاوه بر ذکر فنون و مهارتها و

دستورالعمل‌های قصه‌گویی و داستان‌خوانی، به شکل تمرین و کار عملی، زوایایی از این فن را به خواننده معرفی می‌کند. وی توصیه‌های کاربردی بسیاری را برای امتحان کردن این شیوه‌ها در کلاس درس به مربیان و معلمان گوشزد می‌کند و با بررسی برخی از قصه‌های دیرآشنا، روش خود را به شیوه عملی برای معلمان تشریح می‌کند.

از دیگر نکات مهم درباره کتاب، طرح‌ریزی قصه‌ها و داستانها و کمک به ایجاد مهارت در تنظیم آن به شکل طرح درس برای کلاسهای درس است که به ویژه در بخش پایانی کتاب از آن یاد شده است.

اینجانب بر این باورم که هر گونه تلاش برای کمک به معلمان و مربیان برای ایجاد ارتباط ساده‌تر، روشن‌تر و عملی‌تر با کودکان، به ویژه در کلاس درس، می‌تواند بسیار ارزشمند باشد. به همین دلیل، کوشش مترجم این کتاب را که در دیگر کارها و فعالیتهای اجتماعی خود نیز موفق بوده‌اند، می‌ستایم و از ایشان به دلیل ترجمه منظم و امانت‌داری در انتقال پیام نویسنده کتاب قدردانی می‌کنم.

ترجمه این کتاب می‌تواند با توجه به محتوای جدی آن به دانشجویان رشته علوم تربیتی، به ویژه در گرایش پیش‌دبستانی و دبستانی، کمکهای شایان توجهی کند. کارشناسان، مربیان و معلمان کودکان نیز می‌توانند با بهره‌گیری از تجربه‌های نویسنده کتاب، در کار قصه‌گویی و طراحی شیوه‌ای موفق برای ارتباط با کودکان و دانش‌آموزان نتایج بهتری را مشاهده کنند.

در خاتمه، برای مترجم این کتاب، خانم مینا سلیمی، که اندیشمندانه در این زمینه تلاش داشته‌اند، موفقیت‌های بیشتر و فعالیتهای فرهنگی پربراری آرزو دارم.

دکتر فرخنده مفیدی

استاد دانشگاه علامه طباطبایی

اسفندماه ۱۳۹۰